ŞЬN

Nomer ərttee 10 kəp.

TARN TK polgaş Profes Təp cəвyleliniң organь

Pygy telegejniң proletarlarь polgaş tarlatkan arattnarь kattarьzьь,

„Şьn" solunnu cagьr erttee:
Xuuzunda cagьrlarga:
1 сьlda . . 5 akş.— | 3 ajdan kudu
6 ajda . . 3 akş.— | cagьlga
3 ajda . . 1 ak. 80. | alвas

Solun cagьdar cerler: Təp xarьlzaa kontoru, oon kedee salвьrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar
Alвan polgaş yletpyr cerleringe cagьrь:
1 сьlda . . . . 8 akşa.
6 ajda . . . . 5 akşa.
Taştьkkь corudar cagьlgalarnь:
1 сьlda . . 10 akşa.
6 ajda . . 6 akşa.
„ŞЬN" solun redaksьzьnьң adrezi: Кьzьl-xooraj, Revolus şəly, Şetinkin kudumcuzu, paвьn № 2.

1936 сьldьң
aprel 8 xynynde
sreda № 29 (530)

TAR 15 сьlьnьң Uluq pajьrьңga pygydeвis peletkeniil

(Ministerler cəвylelinin oralakcь targazь eş Ojduptuң cuyly)

Uluq Oktaвrnьң təreen oqlu—pistiң tuskaj xamaarьşpas togunnaan pot ergeliq Тьва Arat Respuвliiвis turgustunganьndan peer proletar cazaanьң tuzalamcьzь-pile 15 сьl polgan ojunuң Uluq təegylyq pajьrьn curttuң pygy teвiskeeringe (təpten egeleeş кьdьq кьzьgaarьnga cedir) koncuq kalвaa-pile cediişkinniq pajьrlap erttirer tugajьnda, oon cuzynpaazьn xamьk peletkelderin amdьgaaştan кьlьр pottandьrar.

Po onza pajьrnь erttirer coruk polza, anaa-la jozu ederttip, eelceq erttirer teen cyвe eвes polgaj,

15 сьl ojunuң Uluq pajьrь polza, tus ulustuң po kaaş сьldьң iştinde cedip tiilep algan xamьk-la ulus-tərenin xerekteri, azьl-agьjьnьң əzyldeleri, arat tymenniң amьdьral pajdalьnьң sajzьraanь, ulustuң erttem polвaazьralьnьң xəqceeni, Тьва orannьң xamaarьşpas ergezinin рьzьqlattьnganь polgaş əske-taa pygy cediişkinnerin tynner kərgeş, ol cediişkinnerni oon-taa arttьk ьnaj tepşidip corudar tugajьnda nam, cazaktьң arat tymen-pile kadь, pir uluq xerek pydyryp alganьnьң polgaş alьrьn xereccileer xynyвys myn polgaj.

Ьndьq teleede, təp polgaş kədeeniң xamk cazak-cagьrganьn cerleri, azьl-agьj, sadьq, pydyrylgeler, xəj-niittiniң cerleri xamьk azьl-agьj corudulgalarьnьn tynnelderin ileredir polgaş Ulustuң Uluq pajьrьnga uktuştur, pygy azьldarьndan onza cedilgelerni todaradьr pottandьrьр, cazak, namnьn ajttььşkьnnarь-pile taqzьр turar cyylderin ylegerliq kyyssedip, ol kyyssedip turar pottuq xereen Uluq pajьrga uktuştur pelek кьldьr peletkenirin cedip alьrь cugula.

Ulustuң 15 сьl polgan Uluq ojun taвarьştьr respuвliktьn 3 tugaar jarmarkazь (xostuq telgiir xarьlzaalьq sadьn) azьdar tugajьnda cazaktьң toktaalь yngen coruktu kalвak arat tymenniң orttuzunga nepteredip, ulustuң amь-xuuzunuң polgaş xəj niittiniң ekki turalьq idepkejin tepşider tugajьnda Uluq pajьrnьң pygy corudulgalarь xolвaqdazьр taarьşkan turar polgaş idiişkin pergen turar.

15 сьl ojunuң Uluq pajьrьn erttirerin taвarьştьr pir-le koncuq kol poldurup corudar azьlьвьs polza, 8 tugaar Uluq xuraldьn şiitpirleri-pile ajьtkan xamьk sorulgalarnь koşkatpajьn, кьska-кьska xuussaalar iştinde pottandьrьр corudarьn pygy organizastar polgaş arat tymenden xyleeniң polza coguur.

Ol tugajьnda onzalap temdeqleer cyylderde, ьlaңgьja 1936 сьldьң caskь mal azьl polgaş tarьlga azьlьn şьnarlьq erttirer. Arattar polza, кьska xuussaa iştinde kalвak-kalвak xovu şəlderni, odar-pelciirlerni toldur mal-maganьn əstyryp, taraa, sigenin peletkep ap, amьr caagaj curttalganь ulam-na рьzьqlaarь kol kyzel sorulgazь tep pilze coguur.

Ьncangaş, Тьвanьң 15 сьl ojun taвarьştьr ysiynde cugaalaan sorulgalarnь parьmdalaaş, kajgamcьktьq cediişkin polgaş kəryştyq azьldardan pottandьrьр kəreeliner. Paza ol ьşkaş ulustuң erttem polвaazьralьnьң xereen corudup turar cerlerden xamьk şkolalar, kəzer əqler, likpuntular, ьlaңgьja arattьң kadььn kamgalaar cerler 8 tugaar Uluq xuraldьn ajttььşkьnьn parьmdalap, respuвliktьn 15 xar xarlaanьn uktuştur azьlьnьң kəryştyq tynnelin yndyryp, pottuq cedilgelerden kərgyzeri onza negettiner.

Oon angьda, sadьq, saң-xəə, pydyrylge cerleri podunuң azьlagьjьnьң cedilgeleri polgaş cazak, namnьn taaskan xyleelgelerin erestiq pottandьrьр, tus tus azьldarьnьң arga-majьnga xanьzь-pile əərenip, ьlaңgьja şak po cerler azьldьn adьrlarьnga kaadьrnь рьzьqlaar polgaş peletkeer, кьlьr azьlьnьң şьnarьn polgaş pydyrer şьdalьn ulgattьrar xire corudulgalarnьң kyysseldezin ilergejleer uzurluq.

Ьncangaş, ystynde şьjdьngan kol sorulgalarnь parьmdalaaş, xamьk alвan, azьldьn cerleringe sagьndьrar cuyl polza:

TAR 15 сьl ojunuң Uluq pajьrьn erttirer tugajьnda azьl-agьjьnьң polgaş organizastьq corudulgalarnьң eldep peletkelderin top-toraan eвileldep corudar.

Ol tugajьnda arat tymenge tanьdar, solun parlalga tamcьştьr nepteredir.

Ol tugajьnda pygy adattьngan cerlerge paza pir cugula poop negettiner ajttьrьq polza, ulustuң uran-cogaal, ojun-naadьm cuylunuң xamьk azьldarьn koncuq kalвaa-pile eвileldeer polgaş orta kalвak arat connuң kirzilgezin ulgattьrar.

TAR 15 сьl ojunuң Uluq xynу — 7 ajnьn 7 xynynge əəryşkylyq uktuzaalь!

Eş Tanja 4 ajnьң 1 xynynde SSRE-ce coruptu

TAR-nьң cazaandan SSRE-de olurar TAR-nьң Pyryn ergeliq elcininiң xarььssalgalьq sekreteri polgaş Sadьq təleeziңge ARN TK prezidiymynyң oralakcь kezigyny, xereezenner Təp tassььnьң targazь turgan eş Tanjanь tomujlaanьn jozugaar eş Tanja 1936 сьldьң 4 ajnьң 2-niң xynynde erttenginiң 10 şakta əənyң işti-pile aattanьр coruptu.

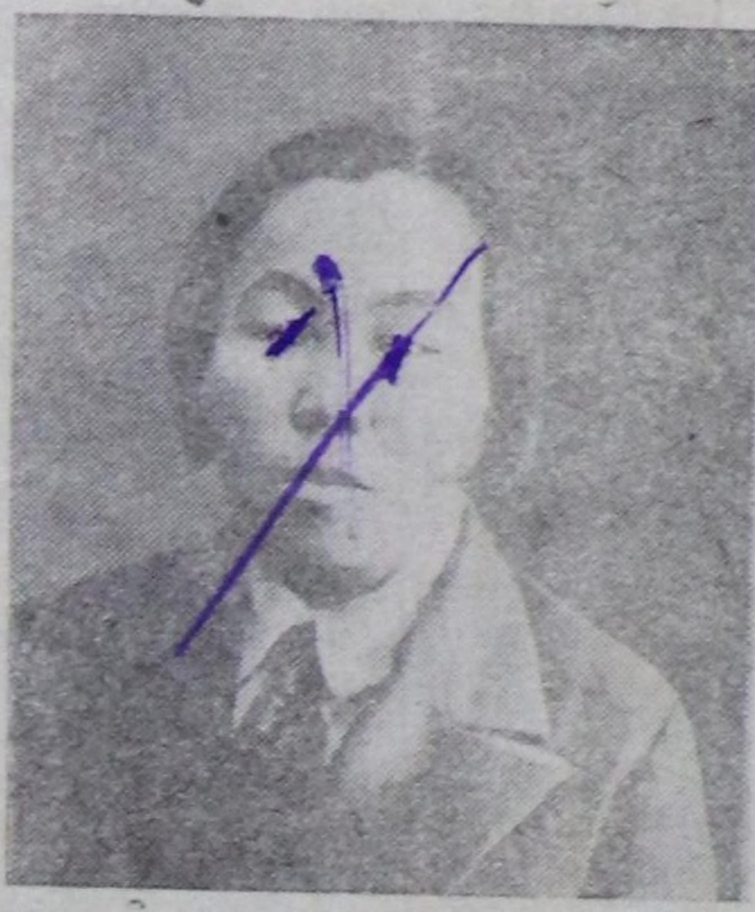

Eş Tanjanь cazak, namnьң paaştьңcьlarь eşter Xemcik-oo, [illegible]-taa, Toka, Pajьr, Ojdup, paza SSRE-niң TAR-da olurar Pyryn ergeliq təleezi eş Malkof suqlar ydep aattardь.

Eş Tanja polza, mooң murnunda Тьвanьң xereezenneri surguul sojul tep cyвeni pilвes corda-la, xamьktьң murnunda ylegerin kərgyzyp—KUTV-ce surguuldap coraan. Oon kelgeş, nam, cazaktьң udurttur azьldarьn кьlьр, podunuң pilip algan erttemin arat massaga polgaş xereezennerge tanьştьrьр kelgen. Тьвanьң xereezenneri eş Tanjanь xyndylyq paaştьңcььs tep pilir polgaş aңaa əəryşkylyq cook setkilin kərgyzyp turarlar.

Cut ajььl eeeeş eвes malььstь appaardь

Tees-xem kozuununuң Perttaq sumuzunuң po 36 сьldьn pir ajdan egeleeş, 3 ajnьn 15-ge cedir cut-pile polgaş əske-taa cyylder-pile əlgen maldarьn san-pile kərgyzerge polza:

Cuttan əlgen pygy mal sanь 828, aarьqdan əlgeni 96, pəry cigeni 11, suga tyzyp əlgeni 24, taqdan cuqlup əlgeni 5. Am turguzu azьrap turar mal sanь 2154, aarьр turar mal sanь 135.

Ystynde cyylderni parьmdalaaş, tus sumunuң arat conu cutka udur cuzyn-paazьn arga xemceqlerni corudup turar. Cizee, nam, cazaktьң cutka udur toktaal saaвьrьn polgaş kozuunnuң xyn pyry corudup turar paaştalgalarьn arat connuң orttuzunga tajьlвьrlap, maldьң odar-pelciirin taarьştьrьр, paksьraan maldь turguzu azьrap, cer ezip, terek şandazь karttap turarь-pile kadь, kozuunda cut kamizь-pile xarьlzazьр, cudaan maldьq arat connuң malьnga 4 toon sulanь ylep perip turar.

Likpuntu paşkьzь K. Tolgaj-ool.

Likpuntu azьlь

Tees-xem kozuununuң Perttaq sumuzunga 2 aj xuussaalьq likpuntu surguulu azьtkan. Myn surguuldarnьң 35 сьldьn 11 ajdan egeleeş, po 36 сьldьn 1 ajnьn 5-ge cedir əərenip kelgenin san-pile kərgyzerge polza:

Erttemner attarь	ekki	orttumak	adak
Təreen pizikke . .	10	13	30
Sanga	5	11	21
Ulus-təree	22	11	7
Telegej pajdalьnga	—	12	13
Tymen pojduska .	—	5	15

Ystynde sandan ap kəərge, erengejinde кьska xuussada eleen əərengen-taa polza, camdьk kicceelderinden ekki temdek alвaan turar tur. Moon songaar myn surguuldar əərengen erttemin ulam-na əərenip, arat conga ajtьr polur tep idegedim.

Lik. paşkьzь K. Tolgaj-ool.

Erestiq manaqcьlarnь aa!

Səən-xemcik kozuununuң Кьzьl-taq sumuzunuң Ak-xemde nam, areve yyrlerinin kezigynneri Cadamвa, Occur-ool iji adalьşkь, 35 сьldьn 12 ajdan-na egelep, Pora-xəlde „Sajaan" tep CAE-pile xuu connuң 300 xire сьlgь malьn Seskege xoвuzunga pottarьnьn əə-pile kəzyp syryşkeş, 3 ajga cedir cangьs-taa mal paazь xoradьр paksьratpajьn, pəryge-taa cidirtpejin tyn-xyn tiвejnujgu-сьdьn cok koncuq erestiq kadarвь-şaan keldiler.

Ol-la ьncap сьlgь xavьrьр corup turgaş, pir sekke xoran salьр-kaan turar, oozun soonda kəərge, pəry aşşak piree „aragalapkan" polgan.

Moon ap kəərge, Cadamвa-pile Occur-ool iji adalьşkь şьnсь şudurgu setkili-pile azьldap turarlar myn tur eвes-pe.

Sumu sekreteri
M. PICCE-OOL.

Mal-cer ministeriniң canьnda ARN yyrynyң вilet soluur azьl ekki ertken

Кьzьl-xoorajda Mal-cer ministeriniң canьnda ARN yyrynyn вilet soluuşkunun po сьldьn 3 ajnьң 20 xynynden egeleeş, myn ajnьң 31 xynynde tooskan.

Pir tugaarьnda tus yyrnyң 35 сьldьn 8 ajdan peer corudup kelgen azьlьn polgaş yyrnyn iştikki azьlьnьң xьnaldazьn corutkan. 36 сьldьң egezinden peer tus yyrnyң azьl xeree polgaş tanzьxaraazьnьң curum сьskaalь eleen emge-seskeliq polgaş eleen uluq cedilgeliq tep temdeqleen. Ьndьq polza-taa, camdьk pizik xaptarь kəktettinmeen, camdьk ulustuң pyrytkelderi şьn eвes polgaş palap kaan cyylder par.

Solunnar polgaş əske-taa cagьlgalar talazь-pile 100 xuu. Xarьn camdьk kiziler 1-den 9-ga cedir cagьlgalьq (Uвangur, Aqвaan, Ojdup, Tanja). Şuptu cagьlgazьnьң tyny—244 kezek.

Xəj niittiniң azьlьnda kirzip turar kezigynner 38, kirişpejin turar kezigynner 28. Pir-taa kizi arttьrвajьn xəj niittiniң azьldьq poldurup alьr tugajьnda po сьldьn 4 ajnьң 15-ten peer xemceq alьrьn tus yyrnyң вyrozu taqdьnьр algan.

Kezeekki сьrьdььşkьn kicceeli po кьzьn 38 kattap polgan. Ol talazь-pile eleen cediişkinniq cyylder par polza-taa, şьnarь orttumak, camdьk paşkьlarnьң peletkeli koşkak, ulustuң piliin taarьştьr yspeen, camdьk ulustar surguulga kelвes turgan (Mincimaa, Syryңmaa, Sonam, oon-taa əske).

Tus yyrnyң kezigynnerinin malьnьң paazь 1934 сьlda 914 turgan polza, 1935 сьlda 1479 paaş polgan, ooң əskeni 63,51 %. Po polza, cazaktьң polgaş ARN TK-nьң təəgylyq toktaaldarьn kyyssedir talazь-pile pir uluq temdekti kərgyzyp turarь ol tur.

Namnьң xyreeleninge 1925 сьldьң murnunda kirgen ulustar 4, ooң soonda kirgen ulustar 63, 1935 сьldьң 8 ajdan peer namga 7 kizi kiirip algan. 4 kizini namdan yndyrgen, am вilet solup turar yjede namga kirerin kyzep tus yyrge əryydel kiirip turar arattar par.

Paza tus yyrnyң kezigynnerinden xəj niittiniң ekki turanьn organizastarьnda elвee-pile şilcip kelgen turar tur.

1. Areve kezigynynde 36 kizi,
2. Profes „ . . 52 „
3. Kooperas „ . . 47 „
4. OKTE „ . . 53 „
5. RTO „ . . 45 „

Po coruk polza, xəj niittiniң ekki turanьn organizastarьn cugulalap, olarnьn azьl-agьjьnga tuzalazьr talazь-pile uluq cedilge tur. Ьndьq polza-taa, ьnda azьldap turar ulus koncuq eвeeş (38 kizi).

Bilet soluur azьldь corudup, camdьk kezigynnerni komistan xьnap kelgenniң кьrьndan jozuluq nam kezigynzyq idepkejliq eşterge—58 kizige caa вiletti tьрsьr polgan.

Paza camdьk idepkej kicceel cok, xural-suqlaaga kelвes, yrgylcy araga-xьmьs izer, aas-tьl кьlьr, samьn-sadar coruktuq, ooң kedereze yreqdeer samcьqdaar, nam kezigyny kizi pir-taa şinci cok ulustarga caa вilet ььвьspas tep toktaatkan (Уdymвaraa, Samujaa, Sonam, Tarttan-ool, Şozul, Sereedir suqlarga).

Мьncangaş, tus yyrnyң cedilgeliq cyylderin kəryp algaş, amьrap olurвajьn, ol ystynde ajьtkan cetpes cyylderni cok кьlьr tugajьnda myn yyrnyң вyro kezigynneri polgaş tus tus kezigynner pottarь xerek кьrьnga azьl corudarь koncuq negettinip turar tur.

Уyr targazь PIRINLEJ.

Kazaazьnьң ьjazьn tyzyre perdiler

Səən-xemcik kozuununuң Xajьrakkan sumuzunuң arat conu, caskь tarьlga azьlьnga paaş udur peletkeniri-pile 3 ajdan egelep xədelip yndyler. Ьlaңgьja Xajьrakkan paarьndan əry, Cadaananьң iji carьnda taraa, sigennin kazaazьn tuduştur tudarь-pile şiitpirlep algaş, 3 ajnьn 20-den egelep ьjazьn tyzyre perdiler.

TOKKUR-OOL.

Pireeni əlyrdy

Uluq-xem kozuununuң Tustaq sumuzu eş Tarzaa, po сьldьn 3 aj yjezinde, pir koncuq uluq kək pəryny xorannap əlyrdy. Po eş ьşkaş, maldьң xoralьq tajzьnь polur pəry-pile temisseldi cer-le koşkatpaalь.

Şaraj-ool.

1936 cьldьꞑ Maj ajnьꞑ 1-niꞑ xunuꞑge TARN TK-nьꞑ lozuꞑnarь

1. Pygy telegejnin proletarlarьnьn polgaş tarlatkan arattarьnьn revolustuƣ kyƶyn kөөr—Majnьn pireezi telgerezin! Maj pirde өƣ, pazьꞑga caꞑgьs-taa kiƶi olurʙajьn, kudumcuga cьskaalьr, poduʙustuꞑ ьdьʙьstь telegejnin revoluzunun tinmidinge kadaal!

2. Pygy telegejniꞑ tarlatkan conunuꞑ xeree teeş, kapitalistarnьꞑ, faşistarnьn kara-paƶьnnarьnda xorudup turar maadьrlьƣ revoluscularga Maj pirnin pajьrьn cedireel!

RTO-nun keƶigynynge muꞑmuꞑnar kirip algaş, ol eşteriʙiske, olarnьn өskys uruƣlarьꞑga internasionaldьꞑ tuzalamcьzьn kөrgyzeel!

3. Faşistarnьn ak өlyrykcyleringe kinciletken Germannьn, Vengerinin proletarlarьnьn paaştьꞑcьlarь eşter Telmannь, Rakoşini polgaş oon-taa өske muꞑ-muꞑ revolusculaгnь xostaar corukka xamьk kyƶyʙys salьь!

Faşizmnьꞑ jozuzuꞑga udur eres xyreƶip. turar Germannьꞑ proletarlarnьga Maj pirnin pajьrь!

4. Iştikki polgaş taştькkьnьn tajzьnnarь-pile erestiƣ temissezip turar Kьdattьꞑ maadьrlьƣ Kьzьl şerii, Komunistьƣ namьꞑga polgaş Sovet cazaaꞑga Maj pirnin pajьrьn cedireeliner!

Kьdattьꞑ milion-milion conunuꞑ paaştьꞑcьlarь Mao-ze-duꞑga, Cydege Maj pirniꞑ pajьrьn cedireel!

5. Podunun pot-ergezin kamgalap, Italinin faşizmь-pile erestiƣ xyreƶip turar Aʙissinniꞑ conuꞑga calʙььştьƣ pajьr! Italiniꞑ faşizmь sөneep, Aʙissinnin conunun nasional-xostalgalьƣ xyreƶi telgereer polzun!

6. Aƶьlcьn taraaccьn c o n n u aştadьr suskadьr, өlyryp cidirip turar, ezeergektin tajьnьn kьrььr turar pygy telegejniꞑ kapitalizmь, faşizmь sөneer polzun!

Telegejnin proletar revoluzu telgereer polzun!

7. Sosialistьƣ tuduuşkunun tiilelgeliƣ kyyssedip, aƶьlcьn, taraaccьnnarga cьrgaldьƣ, kulturluƣ, toduƣ polgaş tajʙьꞑ curttalganь tьrььr pergen Uluƣ Sovet Sosialistьƣ Respuʙlik telgerezin!

SSRE-niꞑ milion-milion staxanofcularьꞑga, Komunistьƣ namьꞑga, Sovet cazaaꞑga, Maj pirnin pajьrьn cedireel!

8. Pottarьnьꞑ revolustuƣ nam, cazaaꞑga paaştadьr algaş, taştьkkьnьꞑ imperialisteri polgaş iştikkiniꞑ feodal-teokrattarьꞑga udur revolustuƣ temisseldi corudup turar MAR-nьꞑ arat tymeninge Maj pirniꞑ revolustuƣ pajьrьn cedireeli! Japonnun imperializmi sөneer polzun. Mool arat respuʙlik telgerezin!

9. Arattar! 1936 cьlda tarьlganьꞑ şөlyn 10% aƶьr, sigennin şөlyn 70% aƶьr өstyrgeş, malga pьƶьƣ cem suurun peletkep, mal aƶьlьnьn ajьь—cutka cьlca şaʙьşkьn peeringe pelen poluul!

10. Maldьꞑ caş tөlyn toldur aƶaap, janzь pyrynyn aarь polgaş araattan pөry-pile eres xyreƶip, mal yzer aƶьldь kalʙaa-pile corutkaş, pygy maldьn paazьn ulam өstyryp, ulam şьnarьn sajzьradьь!

TAR-nьn 20 cьl polur ojuꞑda pygy malʙьь paazьn iji sajaga cedirip algaş, orannьn ekonomunuꞑ kyƶyn pedidip sajzьradьь!

11. Arattar! Өzyldezi am-taa kudu poop turar cьlgьʙьstь ulam sajzьradьr kөʙydetkeş, araʙьsta xarьlzaaʙьstьꞑ suurun pьƶьdaal, oranьʙьstьꞑ kamgalalьꞑga pottuƣ tuzanь pereel!

12. Kooptuꞑ xamьk aƶьlcьlarь! Arattarnьn xun pyryde өzyp turar xereƣlel negeldezin tyrgen, kulturluƣ, ekki şьnarlьƣ, caraş paraan-pile xandьrarьn, sadьƣnь polgaş sadьr alььşkьnnь eeldek corudarьn, paraan saarьlgazьn tyrgededirin, yş tugaar jarmarkanь şьnarlьƣ, k u l t u r l u ƣ, e k k i erttireringe polgaş arattarnьn xostuƣ sadьn ulam-na telgerediringe erestiƣ kirƶiner!

13. Kooptuꞑ aƶьlьn eeldek kьlьr, tuskaj erttemniƣ kaadьrlarnь peletkep pьƶьtkaş, xөrengi samcьƣdaar, salgaar idegetter-pile şudurgu xyreƶiil! Kooptun sadьn karьlga cok poldurar, xөjnyn xьnaldazьn tьnzьdьr, kooptuꞑ massalьƣ aƶьlьn otturaal!

14. Taƣ yletpyrynyn ergeleer cerinin aƶьlcьn, alʙan xaakcьlarь, poduꞑarnьn xamьk texniiꞑerni toldur, cөp aƶьƣlaaş, aƶьldьn curumun ulam peditkeş, aldьnnьn өrtteen ciigedip, aarьƣlьƣ calgaa coruk-pile polgaş po cьldьn pydyrylge planьn toldur kyyssedir xyreşti eres corudunar.

15. Arattar! Koƶuun, sumunun polgaş xoorajnьꞑ arazьnda xarьlzaanь ulam pьƶьdarьn parьmdalaaş, oruk-ciriiʙisti a ş t a p, keƶiƣ kөʙyryyʙysty septep-seliiringe polgaş transporttuꞑ aƶьlьn ulam sajzьradьrьꞑga eres kirƶiili! Sovtьʙtranstьꞑ şalьrcь u j g u cьdьn cok colaaccьlarьꞑga Maj pirniꞑ pajьrь!

16. T A R - n ь ꞑ colaaccьlarь, mexaniktarь, өske-taa tuskaj erttemniƣleri maşinaꞑarnьꞑ texniin toldur өөrenip alьꞑar, kьʙar materialdь, cepsek xerekseldi kamnaꞑar, ol pygydeni kamnaʙastarpile şьꞑgьь xyreşti corudunar!

17. O r u k tuduƣcularь! Oruunarnьꞑ tuduun pьƶьƣ şьnarlьƣ kьlьꞑar, yjer suƣ-pile amdьgaaştan xyreƶiner, aldьn maşinalarьʙьstь kamnaarьꞑga t u z a periner, TAR-nьꞑ oruun pir tugaar kьlьꞑar!

18. Arattar! Orannьn pydyrykcy kyƶyn kөdyrerinin pir adьrь polur şeʙer tьʙьştьƣ polgaş annьr tьʙьzьnьn aƶьlьn telgeredip, poduꞑarnьn orulganarnь kөʙydediner, amьdьral kulturuꞑarnь ulam kөdyryner!

19. Kyrekonomnun aƶьlcьnnarь, kyrekonomnuꞑ tarьlgazьn ertte, şьnarlьƣ tarьr aƶaap, maldьꞑ aƶaalgazьn kulturluƣ corudup, p y g y et-septi karaaꞑarnьn ogu-teƣ kamnaaş, calgaalar-pile eres xyreşkeş, uk kyrekonom cerlerin arat conga jozuluƣ ylegerliƣ, aƶьl-agьj kьlьꞑar!

20. Arattar! Cajgь polgaş koƶuun şkolalarьn өj şaanda aƶьdarьꞑga k i r ƶ i p, uruƣlarьʙьstьn revolustuƣ medereldiƣ өөredilgezin kalʙarttьr, a a l-pөlyktyꞑ piƶik surguuluꞑga piƶiiʙis өөreniringe eres xyreşkeş, 1937 cьlda connun piƶik pilʙezin kolduunda cok kььь!

21. Pir piƶiktiƣ kiƶi iji piƶik cok eƶinni piƶikke өөret!

22. ARN-nьꞑ pir piƶiktiƣ keƶigynneri iji p i ƶ i k p i l ʙ e s eƶinni 38 cьlga c e d i r piƶikke өөret!

23. Arevenin pir piƶiktiƣ keƶigyny 1936 cьlda iji piƶik pilʙes eƶinni piƶikke өөretkeş, xyndylyƣ maktalganь al!

24. Parlakcьlar! Y n d y r e r solun tepteriʙistin utkazьn arat conga ulam pildingir, ekki şьnarlьƣ, uk podu caraş, өrttek ynezi ciik polgaş tyme-tyme nomcukcularga tyrgen ceder kьldьr nam, cazaktьꞑ ajttьşkьnьn eres kyyssediili!

25. Arevecciler! TAR-nьꞑ anьjaktarьnьn pir tugaar kulturluƣ cьƶьꞑga eres peletkeniner; arat massanьꞑ ooldar, kьstarьn kulturluƣ, massalьƣ, politiktьƣ kьldьr kiƶiƶideringe adьƣcь poluꞑar, ol coruktu kyyssedirde pottarьꞑga murnakcь poor ARN-nьꞑ caagaj salgakcьzь poluꞑar!

26. Poduʙustuꞑ kaadьrlarьʙьstь kamnap, xun pyryde yttep-surgap, өөredip, amьdьral pajdalьn ulam segideel. Caa-caa tьrtьr turar sestralar—emcige, şofferler—mexanikka, sanakcьlar—ʙugaldьrga, paşkьlar—tuskaj erttemniƣlerge, ʙrigatirler—agronomga, inƶeꞑerge cedip alьrьn kyƶener! Xamьk surguuldar ekki өөreꞑgeş, tuskaj erttemniƣ kaadьr polgaş cьdьr kalgan Tьʙanь murnakcь Tьʙa kьlьr coruktu tyneniꞑ tyƶy, xyndystyꞑ sagьzь kьlьꞑar!

27. TAR-nьꞑ surukcuttarь, pionerleri! Şkolanьn xөrengizin kamnaarьꞑga, arьƣ-şeʙerge өөreniringe, өөredilgeniꞑ programьn toldur kyyssediringe, cajьn caꞑgaş ada-ijeꞑerni piƶikke өөredir aƶьlga adьƣcь poluꞑar!

TAR-nьꞑ xamьk uruƣlarь! Anaj, xuragan, pьzaa, kulun, aƶaarьꞑga, өrge, kyske өlyreriꞑge adьƣcь poluꞑar!

28. Tьʙanьn arattarь-pile xolxolun tutcup algaş, feodaldar polgaş revoluska udur idegetterni erestiƣ pazьr, am orannьn aƶьlagьjьnьn, kulturunuꞑ xөƣcyldeƶinge eres kirƶip turar TAR-da sovet xamaattьlarьꞑga, kolxoscularьꞑga, kьzьl partizannarga Maj pirniꞑ revolustuƣ iziƣ pajьrьn cedireel!

Telegejnin internasionaldьƣ xuny 1 Maj pirde TAR-da SSRE-nin xamaattьlarь-pile internasionaldьƣ xarьlzaanь pьƶьdaal! Sөөk ьlgaarlar-pile kam cok xyreƶiil!

29. TAR-nьꞑ revolustuƣ şeriƣleri, kom. polit aƶьldakcьlarь, kultur polgaş şeriƣniꞑ texnik pyryzyn өөrenip algaş, tajьncь polgaş politiktьƣ peletkeldi eres kyyssediꞑer! Poduꞑarnьꞑ iştinerden ьjaap-la tuskaj erttemniƣlerni peletkep algaş, TAR-nьꞑ tuskaj togunnaarьn kamgalaarьꞑga pelen poluꞑar! Tьʙanьꞑ revolustuƣ şeriƣleri, şeriƣnin medereldiƣ curumun pediꞑiner, kyrynenin xөrengizin karaaꞑar ogu-teƣ kamnaꞑar!

TAR-nьꞑ revolustuƣ şerii telgerezin!

Arattar! OKTE-niꞑ aƶьlьꞑ ulam sajzьradьь!

30. Xөjnyꞑ xөrengizin poduʙustuꞑ karaaʙь oogu-teƣ kamnap kadagalaal. Kyrynenin xөrengizin oorlap megelep samcьƣdap cip algaş, arat massalarnьꞑ aꞑgьzьnьn tajzьnnarьꞑga tuzalaarlarga eres xarьnь pereel!

31. Arattarnьꞑ kadьn kamgalaar aƶьl-ce xamьk kyƶyʙys pereel, kyrynenin emnelgezin ylegerliƣ kulturluƣ kььь, emnelge aƶьldarьnda tyƶymetsiƣ xarьssalga cok coruun uzutkaal!

32. TAR profes keƶigynneri, pottarьnarnьn kultur massalьƣ aƶьldarьnarnь kalʙaa-pile corudup, pydyrylgelerde cetpes polgaş aar surttaaldьƣ coruktu yndeziniпile cok kьlьrьnьn, pydyrylgeniꞑ planьn toldur kyyssediriniꞑ polgaş poduꞑarnьn organizastarьꞑarnь massalьƣ, paza profes organizazьn revolustuƣ şkola kьlьrьnьn xyreƶin eres corudunar!

33. Kontrrevolustuƣ feodaldarnьn arttьncьzь polgaş olarnьꞑ tuzalakcьzь, nam, cazaktьꞑ coruduuşkunuꞑga polgaş nasional revoluzuꞑga cyzyn-paazьn arga-pile udurlanьr şaptьk kьlьr turarlarga cьlca şaʙьşkьn peeringe arat massa kezeede pelen poluꞑar, politiktьƣ seremcini ulam pediꞑiner!

34. Arattarnьꞑ revolustuƣ nam, cazaanьꞑ paaştalgazь-pile, Uluƣ SSRE-niꞑ xanь tuzalamcьzь-pile nasionaldьꞑ antiimperialistiƣ, antifeodaldьƣ revoluzun tujuluꞑga cedirer polgaş TAR-nьꞑ kapitalistьƣ eʙes oruktap ajaar şilciiriniꞑ suurun erestiƣ salьь!

35. ARN-nьꞑ ʙilet solulgazьn xanьzь-pile corudup, namnьꞑ aƶьl-agьjьn emgelep algaş, organizastьƣ aƶьldь namnьꞑ politiktьƣ sorulgazьꞑga cedir pedideel!

TAR-nьꞑ arat massazьnьꞑ politiktьƣ paaştьꞑcьzь polgaş tiilelgeziniꞑ organizakcьzь — arattьꞑ revolustuƣ namь telgerezin!

36. Arat massanьꞑ ergezin kamgalaan—Arattьꞑ revolustuƣ cazaan ulam pьƶьdaal! Revolustuƣ xoojlu tyrymny xyndylep kyyssediil!

TAR-nьꞑ nasional revolustuƣ cazaa telgerezin!

37. Pygy telegejnin proletar revoluzunuꞑ ştaʙь—Komunistьƣ Internasional telgerezin!

Kominternanьꞑ paaştьꞑcьzь ьnak eƶiʙis Dimitrofka Maj pirnin revolustuƣ pajьrьn cedireel!

Telegejnin proletarlarьnьꞑ polgaş tarlatkan connarьnьꞑ ьnak paaştьꞑcьzь eş Stalinga Maj pirde revolustuƣ pajьr!

Tьʙanьn Arattьꞑ revolustuƣ namьnьꞑ Tөp komitedi.

Maldь kьşkь odardan caskь odar-ce şilcider tugajьnda paaş udur seremcileldiꞑ xemceƣleri

Po cuttuꞑ urƶuu-pile mal polza, koncuƣ arьr paksьraan polgaj.

Aştaan mal polza, paaştaj cemiş kөrgeş, ьnaar koncuƣ cazьjlap xalьj peer polgaş endere ceeş aarьr-taa ijik-pe oon өlyptaa polur.

Mьndьƣ coruktarnь poldurʙas polgaş maldь aarьƣ polgaş өlyrynden kamgalaar tөleede, adaanda cyylderni pottandьrarьn sagьndьrar tur:

Pireede, xamьk-la maldь kadarccьlьƣ kadarar. Cyge teerge, xөj maldar sumunnarga, palgaşka, xөlcykke tyƶe peer polgaş pir eʙes olarga kiƶi tuzalaʙas cyʙe polza, ol maldar өly peer tur.

Kyş-teꞑgeli sularap paksьraan maldar xaja, taƣdan cuƣluru pelen polur. Ol tugajьnda kadarccь xьnap kөөr uƶurluƣ.

Ijide, aş mal polza, caş kөkce koncuƣ sundulaar cyʙe. Ьncearga argalьƣ-la polza, erttenin ne maldь kaƶaazьndan yndyrgen pilek, caş kөktyƣ cer-ce ьtpajьn, araj ergi cьldьn kurgaƣ sigenniƣ cer-ce piccii ьdьr oottargaş, oon temgi caş kөk-ce oottarza polur. Cyge teerge, ertten kaƶaadan yndyrgen argan, aş maldь xamьktьn murnunda kөktedipterge, işti xeʙere peer polgaş xarьn өlyr-taa cadaʙas, ьndьƣ maldь paaştaj e r g i kurgaƣ sigenniƣ cer-ce oottargaş, oon caş kөkke apparьr oottarar polza, maldьꞑ poduꞑga ekki polgaş udatpajьn segij peer. Maldь şak mьncaar kadarьr oottarar cyʙe polza, mal aarьʙas-taa, өlʙes-taa.

Yşte, caskь argan, aş malga xarь-uƣda xөj suƣ iƶirttip polʙas. Monu polza, pygy maldь karacaꞑgьs kadarccьlьƣ oottarьr turgaş, cedip ap polur. Malga xөj suƣ iƶirtpes tөleede maldь sugatka syryp ekkelgeş, picce sugargaş, oon tedir syryp yndyrgeş, oon picce polgaş paza kattap picce sugarar xerek. Pir eʙes aş malga xarь-uƣda xөj suƣ, ьlaꞑgьja caskь sarьƣ suƣ iƶirttir cyʙe polza, işti xeʙere peer. Oon mal aarьr-taa polgaş өlyptaa polur. Po coruktu paza karacaꞑgьs kadarccь kiƶi ekki polza, pottandьrьp polur tur.

Tertte, koşkap sularaan maldarnь sugat-ce kicceeꞑgejliƣ aj-tep, suƣga sьnmarlaştьrьp uştuʙas xerek. Kadarccь kiƶi polza, yrgylcy mal arazьꞑga coruur uƶurluƣ. Eꞑ koşkap sularaan maldь suu ep cok cerge polza, xuunpile ijik-pe, azь өske arga-pile sugarar polza, ekki polur.

Peşte, koşkap sularaan maldarce pөry amьrap xaldaar poor cyʙe. Koşkap sularaan mal polza, tajzьn araattandan podun kamgalaar argazь cok polur. Pөrypile temissezir tөleede, maldь kadarccьlьƣ oottarar. Ьncalʙas polzuʙussa, uluƣ kogaraldьƣ polur-pis.

Aldьda, maldь kьşkь odar-ceminden caskь odarьn-ce şilcider coruk polza, mal aƶьlьnda eꞑ pir xarьssalgalьƣ yje polur. Arattar, malьn cuttan kamgalap alьr tugajьnda uluƣ aƶьldь corudup-taa keldi, corudup-taa tur, am arattarnьꞑ murnunda turar sorulga polza, caskь odar-ce maldь şilciderde өlyr coruktan pyryn kamgalap alьrь polur.

Cedide, p y g y koƶuunnarnьn zoovet aƶьlcьlarь, nam polgaş cazak-cagьrganьn organizastarь polza, maldь kьşkь odardan caskь odar-ce eʙileldii-pile şilcider tugajьnda a r a t conga tuzalaar uƶurluƣ.

Po tugajьnda Tьʙa arat respuʙlikta curttap turar sovet xamaattьlarь tьʙa arattarga paza tuzalaarь uluƣ uƶur-tuzalьƣ polur.

Mal-cer aƶьlьnьꞑ ministerinin zootexnii **Smotrof.**

Nam keƶigyny Xereldiꞑ aƶьь ekki

Parьn-x e m c i k koƶuununun Ajaꞑgattь sumuzu nam keƶigyny Xerel teerzi, 1933 cьlda cazaktan tuzalamcьga 5 paaş mal algan polgaş oon murnunda caꞑgьs-taa paaş mal cok ccraan, ol 5 paaş malьn 34 cьlda 8 paaş kьlьr algan, 35 cьlda 17 paaş kьldьr өstyryp algan. Am po cьldьn 3 ajda kөөrymge 22 paaş maldьƣ appargan.

Eş Xerel, po kьştьꞑ cuduꞑga caꞑgьs paaş-taa mal alzьr xire cok tur. Malьnьꞑ cemi arttьr turar.

TУKTУƣ-ENIK.

123 paaş mal cudap өldy

Cөөn-xemcik koƶuununun Teʙe-xaja sumuzunuꞑ arat conuunuꞑ malь sөөlgy yjege cedir eleen cudap turar. Cyl teerge, moldurga 4, xoj, өşky 16, anaj, xuragan 113 şuptu 123 paaş mal cudap өlgen. Am aƶьralda turar maldar polza, cьlgь 60, uluƣ inek 436, xunan inek 68, moldurga 881, xoj, өşky 2523, anaj, xuragan 1601.

Tokkur-ool.

Yleger cogun-aar

Uluƣ-xem koƶuununun Ejliƣxem sumuzu nam, keƶigyny polgaş ergi şeriƣ Cөʙeꞑ-ool, po cьldьn 2 ajnьn 21-de pir aadьn Pelek tep kiƶige 100 akşaga satkaş, ol la toraan Şagaan-arьƣga parьr 3 xonuk aragalaaş, oon Tas-pulun tep cerde tergi sadьƣcьzьndan 6 şil araga sadьp algan, iji karaa kьza pergen xap tur.

Aldь xonuk iştinde aadьn araga kьlьp algan Cөʙeꞑ-ool-pile nam yyry eres temissezir xerek.

„ELEER-OOL".

…agaan-arьoq sumuzunun caskь tarьl-gaga peletkeli

…1935-36 c. c. taraan taraazьnьn …unup gazь:

	35 c.	36 c.
…nge-taraa . .	286	364
…la	160	237½
…zьl-tas . . .	154	117¼
…aj	27	27½
…ptu	725	745³/₇

YREZIN

…ar yrezin puut-pile	tьp alьrь puut-pile
…nge-taraa . . . 1094	137
…la 547	1181
…zьl-tas 330	554
…aj 97	51
…ptu 2.068	1.923

…ajnьn 23 xunynde, toвuraktaza coguur pugalarnь toozazьn toвuraktaan:

	Kaaş puga	kulaş
…Ak-tai	2	642
…Cьlannьq . .	1	—
…Cьlannьq iştikki	1	303
…Eer-xaвak . .	1	500
…Kozaj, Kьzьl-…ruq	2	414

Ystynde ajьtkan pugalardan …gь, picce pugalarnь paza to…raktaan polgaş toвurak aв…s …e pugalarnь xeвeer arttьrgan.

…araa polgaş sigen kazaazьnьn tugajь

35 cьlda sigen, taraa kaza…larь…n pajdalь koncuq pagaj tur…an. Cyge teerge, kazaanь tu…arda camdьk cerlerge tus tus …zaa tutkan. Ol kazaalarьn-ce …arьşkan-na cerinden mal ki…p, taraa, sigenin caza pazьp, …p turgan. Paza camdьk kiziler …aaşkan cerlerin ertte kazaala…jьn, 7 ajda tudup turgan cy…lder par.

Enir cьlьn sigen, taraanьn ka…azьn ertte-pile kььp alвajьn, …alga cidirttip kaapkanьndan yle…er algaş, po cьlьn ьndьq cuyl…y turguspas, ertte kurluq ekki …azaalarnь kьвь-şaan, elej per…en kazaalarnь paza ertte sep…eri cugula tur.

3 ajnьn 23-ke cedir kьlgan azьь

1. Kədyrgede 3500 kulaş caa …rni kazaalaarь-pile 1300 sannьq …aştь tyzyryp algan.

2) Eer-xaвakta 2100 kulaş cer…n kazaalaar ьjazьn tyzyryp al…n (ooŋ 317 kulaş ceri polza, …gen ceri polur).

3. Xam-tьtta 1981 kulaş caa …r par. Ol cerni kazaalaar ьjaz…n tyzyryp egeleen. Po cьlgь …ьldьq cuttan arattar yleger algaş, pygy azьlьn ertte peletkeeri-pile koncuq oraldazьr turar. Cizee: myn sumunun Kədyrge tep cerde turar arattarь pottarь-pile xədelip, cerni xemceer, kazaa ьjazьn tyzyryp turar.

Xuralga arattarnьn cugaazь

1. **Sarьqвaj**—120 kulaş kur kazaalьq kizi-men, oomnu 3 ajnьn 30 xunynde septeer ьjazьn ertte egelep tazьr-men, andazьnьm par, pizi cok, oomnu sadьp alьr-men, cinge-taraa yrezini par, sula yrezini cok, onu eşəərnyn ijik-pe coguur cernin tuzalamcьzь-pile tьp alьr poor-men. Xamьk-la caskь tarьlgaga xereqleer xerekselimni 4 ajnьn 15-de kььp algan, tarьlgaga kiripterde pelen turar-men.

2. **Sancaj**—50 kulaş cer kazaalaar-men, oomnun ьjazьn taarttadan egelep kiirer-men, 35 c. 2½ ga taraa taraan-men, am po 36 c. 3¼ ganь tarьr-men, kьzьl-tas yrezini 5 puut, cinge-taraa yrezini 5 puut par, sula yrezini cok, oomnu argalap tьp alьr-men, andazьnьm, iliirim-taa par, pygy xerekselim 4 ajnьn 15-te pelen turar.

3. **Coldak-ool**—kazaam ьjazьn tyzyryp algan-men. Xarьn ərge-pile xyreşti tьnzьdarь koncuq cugula tur. Cyge teerge, enir cьlьn kьzьl-tas taraan-men, oomnu cyy-taa cok kьldьr ərge cip kaan polgan. Po cьlьn men xuuda 50 ərgeni əlyrer tep xyleettinip alьr-men. Andazьnьm cok kizi-men, andazьn pizi satkaş, pir eş-pile ьjak cugaalazьp algan turar-men.

4. **Kək** (xereezen)—xereezennerden caskь tarьlgaga kirziri cugula, kandьq cyвe kььr teerge, kerzen xəndyrge peletkeer polgaş oon-taa əske, taraa tarьr tuşta, ulustun aaş-cemin k ь l ь p peer, kazaa-taa tutcur xerek. Men 50 ərge, 50 pora-kuşkaş əlyrer-men. Camdьk e ş t e r kuşkaştьn podun əlyrerge polur tep podaar, oon cuurgazьn pir təmej uzutkaar xerek.

Ystynde ajьtkan cyylderden ap kəərge, arattarnьn idepkeji kədyrlyp turar tur. Ol idepkejliq arattarnь aajlap udurttup paaştaarь cugula təleede, sumunun cagьrga ceri polgaş nam, areve yyrlerinden udurtturu koncuq negettinip turar. Paza nam, areve kezigynneri caskь tarьlgaga erestiq peletkenip, arattarnь ederltip cugula tur ~~Talaj-seren~~.

Xereezenner caskь tarьlgaga erestiq kirziiliner

Orannьn azьl-agьjьnьn kol yn…zini polur maldьn azьlьn ulam…əstyryp, TAR-nьn 20 cьl pol…r o j u n d a maldьn paazьn 2 …jaga cedirer teen polgaj. Ol …rulganь kyyssedirde pistin xer…ezenner er eş əəry-pile pir təm… azьldaarь cugula. Ьlangьja po …aştьn ajььldьq cudundan yle…er algaş, po caskь taraa, sigen…n kampanizьnga pistin xereezen…əər pir tugaar kirzip, ьlaŋ…ja tarьlgaga xereqleer xer-xer…seldi ekki septeer. Cizee, ker…en, xəndyrge, conak, ьngьrzak, …ske-taa cyzyn-paazьn xereksel…erni, po xyn egelep septeeri …ugula. P i r e в e s c a ş u r u q …arьь cok xereezenner azьldaar …olza, kandьq-iaa azьldь kььr…a eş-əərgyвysten tudak cok azьl…ap şьdaar-pis eşter!

Po tugajьnda kədeede xəj tym…n xereezennerge polgaş sum…larda tassьk targalarьnga sag…ndьrarьm polza, tarьlga kam…panizьnьn yjezinde, piccii uruq…larnьn pədyyn jasslazьn tur…guzup polur tur. Pədyyn jassla …ep cyl teerge, pir cerge 10 ijik-…pe 5-taa əqler turgan polza, ol əqlernin piccii uruqlarьn pir cerge cььp algaş, pir xyn pir kizi, pir xyn pir kizi azaap azьrap turar polza, tarьlgaga xereezenner, t ь k k a - l a u l u q t u z a z ь n kərgyzyp polur tur. Ooŋ-pile kadь caskь koşkar, xuna, puga, askьr yzerin ertte egelep, əjşaanda ysken er, kьs malьndan şьnarlьq-taa, xəj-taa maldь əstyryp ap polur cyвe. Ьndьqnьn uzurunda, po ajttьrьqnь pistin xereezenner pir tugaar kol sorulga poldurarь toŋ cugula tur.

Ystynde sorulganь kyyssediri-pile kadь, pistin xereezennernin pir utpas cyвezi polza, erttem kulturun ulam-na sajzьradьp, tus-tus sumularda turguskan janzьpyry cьrьdььşkьn pəlgymynge kirip əərenirі cugula. Ьlangьja nasional piziinge ekki əərenip, cazak, namnьn toktaal, saaвьrь polgaş xyn pyry ynyp turar „Şьn“ solun, „Areve şьnь“ solunnarda pizip kaan cylder-plie, pir piree cokka tanьzarь toŋ cugula tur eвes-pe eşter!

Tees-xem kozuununda xereenner tassьnьn targazь xer.

Kunzenmaa.

1936 cьldьn caskь tarьlgazьnьn agro-texnik argazьnьn saaвьrь

Taraa ynyzynyn ekki polur coruu cyyden polur teer polza, cerni əj-şaanda şьn cəp ekkizidip azьldaarьnda polur tur. Arat tymennin cer azьlagьjь am po yjede kajь xire turar teer polza, koncuq kudu cadada turar polgaş coguur cadazьn-ce sajzьrap şьdaвajьn turar. Mьndьqnьn təleezinde, cerni şьn cəp azьqlap, cerni segidip azьldaarьnьn arga symezin arat tymen-ce xandьdarь xamьktьn cugula.

Cazak, namdan po tugajьn pir kolduq sorulga kьldьr kərgeş, manaa xamaarzьr kol ajttьrьqlarnь ajttьp turarь polza:

Caskь tarьlga kampanizьnga peletkelderi

1. Pok-sagьn arьqlap ьlgaan yrezin-pile taraanь tarьrga, ynyzy-taa, şьnarь-taa ekki polur polgaş taraanьn tyzydy-taa xəj polur. Cyge teerge, pagaj ynyşternin yrezinnerin kiirвejin, karacangьs arьq yrezinni cazьp taraanьndan, cajьn cəвy-pile əzyp yngeninde polur tur. Mьndьqnьn təleezinde caskь tarьlga kampanizьnьn pettinde taraa yrezinin trijerge ijik-pe, azь sortovka tep taraa arьqlaar maşinalar-pile yrezinni arьqlaarь cugula. Taraa arьqlaar maşina cok cerge, xoldun cajgььş şişkiişteri-pile arьqlaar xerek.

2. Arat connun tarьp algan taraazьnga pir uluq kogaral kərgyzer cyвe polza, taraa paazьnьn pegelep ərttenneeri polur tur. Ol coruk polza, camdьkta mьrьnaj 40% cedir kogaral cedirip turar. Taraa pegeledip ərttennedir cyвelerni əlyryp cok kььr sorulga-pile, taraanьn cazar yrezinin cyzynpaazьn xoralьq pok-sak ynyşterden arьqlap, xoran-pile xorannar cuur coruk cugula. Yrezin xorannar cuur coruktu en-ne taraalan cerlerge Kədee azьl-agьj skladьndan organizastap corudar uzurluq.

Tarьlga cerin xanь andararь

Tarьlga cerin xanь andararьnьn uzuru polza, taraan taraanьn t a z ь l ь p ь z ь q, turum əzeringe polgaş xoralьq ynyşter-pile temissezirde uluq uzur-tuzalьq cyвe. Cyl teerge, tarьlganьn karacangьs xanь andarьp tarьr coruunda.

Po yjede arattarnьn taraa tarьr cerin andarьp turarь koncuq kьdьra, cyk-le 2 iliq carttьktan 5 iliqge cedir-le andarьp taraa tarьp turar. Mьndьq cyвe təleezinde, paza pir aattan nemep algaş, 2 aat-pile ekki uluq mugur səəm cedir andarar polza ekki polur polgaş xarьn taş, saj cok cerge polza, oon-taa xanь andarьp polur.

Caa-taa polgaş ergi-taa tarьlga cerlerinin andarьlgazьn xanьladьr coruk cugula. Cerni cargaş 2 xonuktan erttirвejin yrezinin cazьp iliirtteer polza, taraa ynyzynge en tuzalьq arga polur, po tugajьnda cerni xanь andarьp tarьrga, taraanьn ynyş, şьnarь ekki polurun SSRE polgaş Tьвanьn Cəən-xemcik kozuununun Cadaanada eş Cyrmit-tazьnьn adь-pile turguskan kədee-azьl-agьjnьn ylegerliq stanzьzь eleen-ne xəj azьl-agьjlarga todargaj kərgysken tur.

Tarьrьnьn polgaş sugararьnьn xuussaazь

Mooŋ murnunda cьldarda arat con caskь tarьlganьn azьlьnga 4 ajnь ergiledir,5 ajnьn caazьndan tarьp egeleeş, mьrьnaj 6 ajnьn orttuzunga cedir koncuq yr yrgylcyledip turgan. Tarьlgaa orajttap kirgeş, tarьlganьn toozar xuussaazьn orajttadьr coruk polza, taraanьn pьzarьnga saat polur polgaş kyzyn tonutka alzьr coruk eвeeş eвes taвarzьr tur.

Cer curttun pajdalьn ap əərenip kəərge, taraanь tarьp toozar xuussaazьn kьskaladьp, tarьlgaga kirgen xynynden egeleeş, 15 xonuktun iştinde toozup polur argalar par tur. Tarьlganь tarьp toozar xuussaazь-pile sugarьlganьn ajttьrь polza, xarьlzaalьq turar uzurluq.

Sugarьlganьn azьk-tuzazь polza, taraanьn ynyş, şьnarьn pedideringe koncuq uluq azьk-tuzalьq, taraanь sugarвas polza, ol ynmes. Mьndьq cyвe təleede, şaq yjezinde sugararь cugula.

Yrezinnin əzyp ynerin tyrgededir tugajьnda, caskь tarьlga yjezinde cernin xərzynyn şьk, əl poldurup sugarьlga-pile xandьrgan turar uzurluq. Caskь xarnьn şьk, suu kurgaвaanda sugarвajьn, ertte cer andarar coruk cugula, paza ooŋ soonda pir kaaş xongaş, suq padьp keigen yjede sugargaş, 2 xonuk xire polganda yrezinin caşkaş, temir iliirpile iliirttep alьrьn cugula poldurar.

Xaragan iliir xereqleerin mooŋ songaar kьzьrar polza ekki, cyge teerge, cerni ekki xojudup şьdaвas polgaş cyk-le cernin en-ne kьrьnda kadььn toвurak, toozun pile picce xojuqlap kaar polgaş caşkan taraanь cangьs cerge pəlyp-kaar polur tur. Mьndьq cyвe təleede, temir iliirni xereqleer coruktu cugula poldurar xerek.

Iji tugaar sugarьlganь kazan sugarar teer polza, taraanьn cyk-le kulaa uştunup keerge eвes, ьвьnьn unu ynyp egelep turda sugarar polza, xamьktьn teere ekkizi ol polur. Ol yjede taraa ynyzy koncuq xəj suq, şьk kyzep turar polgaş sugarьlganь xozudadьr polza, taraa paksьraar coruk oon polur, cyge teerge, ol yjede caas koncuq eвeeş polgaş cer kurgaan turar.

Yş tugaar sugarьqnь taraanьn paazь uştunup egelej pergende sugararь cugula. C a m d ь k cьldar polza, caaşkьnnьq turar polgaj, ol yjede 3 tugaar sugarьlganь xereqleвejin paar cyylder camdьkta turar uzurluq.

Paza cerni andarвajьn, yrezin cazьp tarьr polza, xoralьq ynyşter əskeş, uk taraanьn ynyzyn paksьradьr coruktar oon ynyp polur. Tarьlgaga ertte kirer polgaş arattarnьn amgь yjede yrezinin paaştaj cazьp algaş, cerin andarьp turar pajdalь polza, taraanьn ynyş şьnarьnga ьndьq-la koncuq ekki eвes polur tur. 6 ajda taraanьn paazь pottalьp, paaş tьrttьp turar yjede, ьlangьja 2-3 cьlьn ulaj taraan cerlernin xoralьq ynyşteri paaştanьp polur.

Kysky alььşkьn

Kyzyn taraanь pyryn kamgalap culup azaap alьr coruk polza, kysky taraa azaap alььşkьnьnьn koncuq uluq azьlь polur. Mooŋ murnunda xəj kezii-le taraazьn azaap kььp alьr ə j y n d e ozaldap-kaar polgaş taraanьn cemi cerge xəjy-pile təktyp-kaar cyylder eleen-ne taвarzьp turgan. Kysky taraa alььşkьnьnьn yjezinde xəj-le taraa endere təktyp kalьrga, ol xeвeer kurgaqga tarьp iliirttep-kaarga, taraa ynyp kelgen turar cyylder eвeeş eвes taвarzьp turar. Ьndьq polza-taa, ol ьndьq pajdaldьq kьlьrga taraa ynyzy pagaj polur. Cyge teerge, taraa ol cerge estip-kaar polgaş cerni pakka azьqlaarьnьn xaraazь-pile xoralьq xok-poktar taraa-pile kadь koncuq xəj əzer polgaş yner. Mooŋ songaar kysky taraa alььşkьnьn polza, taraanьn paazь kaqzaaş təktyryn manavajьn, taraanьn paazь caa-la kadьq poop kuuraarьp egelep turda kezip azaap alьr coruktu cugula poldurar.

Paza kysky taraa kezip alьrьnьn yjezinde xəlpile kezerinden angьda kozuunnarda ijik-pe, sumularda par turar taraa kezer maşinalarnь pyryn azьqlap, taraanь tyrgen xolga kiirer coruktu cugula poldurar.

Cerni kurukturup peletkeer polgaş kelir castьn peletkeli

Paaş purungaar cerni andarьp, erttezi-pile peletkep alьr polza, taraanьn ynyzy caagaj polur. Mьndьqnьn təleezinde, cerni argalьq-la polza, taraa tarьr yje cedip keerge am andarar cyвe eвes, xarьn cazьn taraanь tarьp tooskan toraan, pir cьl purungaar kelir cьlgь tarьlgazьnьn cerin andarьp peletkep alьrь cugula tur.

Pir eвes cer kurgaj pergende andarar appaar polza, erge cok sugarьp algaş cerni andarar, ol andargan cerin temir iliir-pile iliirttep alьr uzurluq. Cajьn ol cerden xok-poktar, sigen, caşpan ynyp kelirge, paza kattap temir iliir-pile iliirttepkaar. Kysky taraa alььşkьnьnьn yjezi egeleelekte ijik-pe, azь mьrьnaj taraanь culup egelep turda-taa polza, temgilerin paza kattap andarar polgaş ol andararda pir tugaar andarьlgadan xandьr andargaş, iliirtteвejin kaap-kaaş, kelir cazьn cyk-le sugargaş, cangьs yrezinin caşkaş, temir iliir-pile iliirttep alьr.

Po azьldь şak mьncaar corudar polza, taraanьn ynyzy ekki polur polgaş xoralьq ynyşterni cok kььp polur tur. Pir eвes 1-2 cьl ijik-pe, 3 cьl turguzunda yrgylcy ulaj tarьp azьqlap turar cerlerni kyzyn ьjaap-la andarar xerek, onu andararda taraa kezildezin tooskan toraan andargaş, onu kььş udur iliirtteвejin, andargan xeвeer kaap-kaar uzurluq.

Paaş udur cerni andarьp peletkep alьr coruk polza, xoralьq ynyş-pile temissezirde polgaş caskь tarьlganьn uluq azьlьnьn xonuun eвeezedip kьzьrar corukka koncuq tuzalьq tur.

Ystynde sanaan agro-texniktin xəj eвes sannьq xemceqleri polza, arattarnьn azьl-agьjьnda kьldьnьp turar tarьlga kulturnun ynyzyn kədyrer corukka tuzalьq polgaş TAR ulustun azьl-agьjьnьn pir tuzalьq adьь polur—cernin azьlьn pьzьdar polgaş sajzьradьr sorulgalьq.

Mal-cer azьlьnьn ministeri Polat.

Cazalga

Po ajnьn 1-de yngen № 27 (528) „Şьn“ solunnun 2 tugaar arnьnda 1936 cьlda mal sadьp alььşkьnьnьn corudulgalarьnьn tugajьnda Tьвa təp kooptun paaştaar cerinin toktaalьn „№ 6“ teenin, am „№ 7“ tize coguur.

Kьzьlda əlyk вazazьnьn 1 tug. kvartalda taşkaar yndyrgen əlyk ciq edi

Tьвa təp kooptun paaştaar cerinden, təp əlyk вazazьnga pergen, 1936 c. I tug. kvartalda taşkaar yndyrer əlyk polgaş algь-keş ciq ettin planьn əlyk вazazь kancaar kyyssettenin moon adaanga kərgyzerge:

№ №	Ciq ettin adь	PLANЬ sanь	PLANЬ akşa-pile tyny akşa	PLANЬ akşa-pile tyny kəp.	KYYSSETKENI sanь	KYYSSETKENI akşa-pile akşa	KYYSSETKENI akşa-pile kəp.	Ərttek-pile kyyssetken XUUZU	Uzun san-pile kyyssetken xuuzu
1	Tiin	260000	312000	—	160000	185709	01	59,52 xuu	61,53 xuu
2	Pəry	900	25200	—	383	10838	15	43,— „	42,— „
3	As	6500	22700	—	6125	21045	70	92,7 „	94,— „
4	Kyzen	1000	4700	—	773	3872	53	82,06 „	77,03 „
5	Tilgi	900	19800	—	430	10173	95	51,38 „	47,— „
6	Tьrвaktьq	200	7600	—	48	1458	—	19,18 „	24,— „
7	Cekpe	20	600	—	12	221	88	37,— „	60,— „
8	Kiş	500	72500	—	350	48370	17	66,71 „	70,— „
9	Tarвagan	10000	19000	—	10000	20807	06	109,51 „	100,— „
	Plan cok, ekki tura-pile kyyssetken əlyk cyyly:								
10	Kьrza	—	—	—	1706	2925	67	—	—
11	Coldak ak as	—	—	—	313	170	35	—	—
12	Morzuk	—	—	—	147	295	46	—	—
13	Ərge	—	—	—	36700	2734	21	—	—
14	Kyзygen	—	—	—	44310	6619	31	—	—
15	Aвьrgan	—	—	—	4434	344	73	—	—
16	Alaktaagь	—	—	—	2175	111	83	—	—
17	Tedir-taвan	—	—	—	66	25	35	—	—
18	Kyskeler	—	—	—	1025	43	67	—	—
19	Xəəryk	—	—	—	709	95	44	—	—
20	Suq kyskezi	—	—	—	291	24	30	—	—
	Şuptu tyny	—	484100	—	—	315886	77	65,25 „	
	Algь-keş ciq edi								
1	Inek kezi	2500	22500	—	3323	22198	40	98,61 „	134,— „
	Aat kezi	1200	6600	—	776	3678	85	55,74 „	64,— „
3	Pьzaa kezi	400	500	—	300	361	90	72,38 „	75,— „
4	Xej kezi	6000	18000	—	10498	21072	10	117,12 „	174,96 „
5	Əşky kezi	6000	12000	—	15614	25538	50	221,15 „	260,2 „
	Ekki tura-pile kyyssetken algь-keş ajmaa								
6	Ceeren kezi	—	—	—	2058	4160	88	—	—
7	Elik kezi	—	—	—	4478	9346	07	—	—
8	Janzь pyry aŋnar keşteri	—	—	—	285	651	88	—	—
9	Aat kuduruunuŋ kezi	—	—	—	193	43	92	—	—
10	Xəj tygy	—	—	—	1943 kil	1518	80	—	—
11	Əşky tygy	—	—	—	51,5 „	19	—	—	—
12	Əşky ceegy	—	—	—	158 „	292	—	—	—
13	Inek tygy	—	—	—	67 „	33	50	—	—
14	Kesken mal kuduruu	—	—	—	421,5 „	1643	80	—	—
15	Mal celi	—	—	—	246 „	324	70	—	—
16	Coldak xьl	—	—	—	42 „	163	80	—	—
17	Xaвan tygy janzь pyry	—	—	—	97,5 „	218	40	—	—
18	Əşky segeli	—	—	—	1267	152	—	—	—
	Şuptu tyny	16100	59600	—	—	94439	59	153,07 „	—

Po ystynde sandan kəərge, coguur planьn toldur kyyssetpejin pargan tur. Mooŋ kol cьldagaanь polza, pireede, po cьlьn əlyk tiiŋ koncuq xoвar polgan, ijide, əlyk tiinni ancьlar xerip kadьrar talazь-pile stantarttь jozugaar mergezip əərenmeeni-pile ərttektiŋ xuuzu kudulap turar tur.

Mьncangaş, arat conga idegep kaarьm polza, moon songaar əlyrgen aŋ, tiininiŋ keezin xeptep kadьrarьnga, əlyk stantarttьn kəryp əəreniri cugula polur tur.

Kьzьlda TTK-nьn əlyk вazazьnьn ergelekcizi OJDUP-OOL.

Aratkor Moŋzulaŋnьŋ tyrymner tugajьnda ajttьrььŋga xarьь

Tees-xem kozuununuŋ Erzin sumuzunda aratkor Moŋzulaŋ slerniŋ tyrymner tugajьnda ajttьrььŋarnь, 36 cьldьŋ 3 ajnьŋ 27-de pajьrlap xyleep algaş xarььlaarьm polza:

Slerniŋ ajttьrganьŋar:

1. Aŋnьgnьŋ tyrym saaвьrь am cyy poop turarь?, azь 34 cьlda 1 tugaar „Byletende" yngeni-pile xeveer-pe?
2. Cazьn tarвagan əlyrer-pe?
3. Əre-şire tugajьn kaaş cьldan pe-ergizin ap cugaalazьr cyвe irgi?—tep ajttьrgan tur-sler.

Xarьь

1. Aŋnьgnьŋ tyrym saaвьrьn, 34 cьlda TAR Picce xuralьnьŋ prezidiymynyŋ 13 tugaar xuralьnga padьlaanь-pile TAR Ministerler cəвylelininŋ 32 tugaar xuralьnga padьlap yndyrgeni am-taa kyştyq xeveer. Ol tugajьn 34 cьldьŋ 2 ajnьŋ 15-te yndyrgen, „Byleten" tep, cazaktьn kol medeezinde pizeeni-pile xeveer kyştyq ojaar tur.

Tarвagannь 8 ajnьŋ 1-den 5 ajnьŋ 15-ge cedir tyrym jozugaar əlyryp azьqlap polur polgaş po xuussaa iştinden azьr, ara corup cer-le polвas uzurluq. Paza tarвagannьŋ yŋgyryn kazьp, ьştap əlyrerin şuut xoruqdaan polur.

3. Ergi əre-şire tugajьnda, pildiriişkin kiirgen xynynden songaar sanap kəərge, yrdegi poop əjy ertken, 5 cьl xire polgan xerekterni negelde poldurup xerekke ap cugaalazьr ceri cok tur.

TAJЬLBЬR: 3-4 cьl polgan ergi ərelər tugajьnda, onza cьldagaannьq aarьq polgan ijik-pe, azь cer curttu ьrak polgaş pottarьnьn şьdalь cediş-pestiŋ xaraazь-pile yr polgan əre-şirelerniŋ uzur cьldagaanьn kəryp cugaalazьp polur tur.

Ergim eş Moŋzulaŋ slerniŋ ajttьrььŋarnь xarььlaanьm-pile kadь, tapkьr tilep sagьndьrarьm polza:

1. Aŋnьrnьŋ tyrymyn, 34 cьldьŋ 2 ajnьŋ 15-te № 1 (6) „Byletenniŋ" iştinde 9 tugaar saazьndan 12 tugaar saazьnga cedir nomcup taŋьzьŋar, paza ol aŋnьr tyrymynyŋ soonda, 35 cьldьŋ 3 ajnьŋ 5-tiŋ xynynde polgan TAR Picce xural prezidiymynyŋ 5 tugaar toktaalьnda camdьk cyylderin əskerttip cazamcьlaanьn 35 cьldьŋ 4 ajnьŋ 30-de yndyrgen № 2 (13) „Byletenniŋ" iştinde 15 tugaar saazьnda parlaan. Onu təndyr nomcup taŋьzьŋar, ol toktaalda todargaj ajьtkan.

2. Myn ol toktaaldьŋ iştinde ajьtkanь polza: Kişti eet salьp, cetkilep turgaş, yrezinin yze əlyrerin şuut sazьlaar teen.

3. Tiiŋni tyrymde ajьtkan polcaanьŋ pettinde, tygy cedişpeen kara turda əlyrerin şuut xoruqdaan, sadьq cerleri xuussaa cetpeende əlyrgen kara tiiŋ alвas, xarьn ileredip turar uzurluq teen polgaj.

4. Tarвagannь kamnьq azьqlaar təleede, yŋgyryn kazьp, ьştap əlyrerin şuut xoruqdaan.

5. Sьnnь cьl pyryde 6 ajnьŋ 1-den 7 ajnьŋ 15-ke cedir 45 xonukta aŋnap polurun cəpşeereen. Oon erte, oraj şaqda aŋnap polвas.

6. Kodan aŋnьŋ yrezini ystyr cedip xoвarttap turar polgaş onu kamnьq azьqlaar təleede, kodannь curt iştinge kajь-taa cerlerge əlyrerin şuut xoruqdaan.

TAJЬLBЬR: arat connuŋ kultur polbaazьralь polgaş et-ekonomun tepsider təleede, oran curttuŋ azьk-pajlaan cəptyq azьqlaarь-pile kamgalap, oon azьktьq cyylderin parьmdalaaş coguur əj xuussaazьn salьp turda, kьm pir kiziler xoojlu tyrym cərccyp, aŋnьrnьŋ coguur xuussaazьnьŋ pettinde elekke aattanьp yner ijik-pe, cok polza, xuussaazьn azьr coruur polza, onu tyrym jozugaar şiider uzurluq tur.

TAR Ystykky şyygyzynyŋ oralakcь targazь Sunduj.

Kezigyn Oppan yleger cogun kərgyze perdi

Parьn-xemcik kozuununun Kargь sumuzunuŋ 8 tugaar arвannьn xamaattьzь, nam, areveniŋ cingine kezigyny Oppan teerzi, 35 cьldьn səəlgy yjezinge cedir xəj niittiniŋ kandьq-taa azьlьnga koncuq idepkejliq azьldap kelgen. Ьlangьja areve yyrynyŋ targazьnga 2 cьl xire azьldap kelgen eş cyвe.

Xarьn am xəj niittiniŋ azьlьnga kirzip, nam, cazaktьn ajttььşkьnьn arat conga ulam-na tajьlвьrlap, surttaal azьlьn corudarьnьn uluu, koncuq ьjancьq cyвe kьlьp turar tur. Cyl teerge, 35 cьldьn səəlgy yjezinde uruu kadajь polgaş podu araaş yrgylcy lama, xamga cydyp, pir lamaga odun tagьdьp, uruq-tarьqnьn „kudu kezii toktaazьn" teeş, aat ьdьktatkan. Paza 36 cьldьŋ 1 ajda Oppan podu pir tyne kurlup-xalьp, xamnap olura xongaş, ooŋ ertteninde pir şil araga sadьp algaş, Cьdьm xamga parьp kərgyzer teeş corutkan poldu.

Murnundan tura cyвeni pilir kezigyn kizi xirezinde, Oppannьŋ am po aazьlap turarь koncuq-la ьjancьq tur. Cydyyr Oppaŋgь coguur yyrlerinden xemceq kərgyzeri kandьq irgi tep kulak salьp olur-men.

Temir-yzyk.

Pireeni əlyrdy

Pii-xem kozuununuŋ Tarlaq sumuzunuŋ 6 tugaar arвannьŋ xamaattьzь eş Cyzyncyk, p/c 2 ajnьŋ 29 xyŋynde, Əək tep ceriŋ paazьndan pir koncuq ak pəryny pireeni ajlap əlyrgeş pireezin əlymdyk kьldьr palьqlatkaş coruttu, ol-taa əlyry cajlaq cok, cer-cerde eş əərler pəry-pile temissəldi cer-le keşkatpaalь.

Təŋgyr-kara.

Ədygen sumuzunuŋ azьl-agьjь

Tozu kozuununuŋ Ədygen sumuzunun 94 sannьq əregelerinin cьl-cьlda azьl-agьjьnьŋ corudulgazьn kəərge: niitti arattarnьn kalвak xuralь 34 cьlda 5 kattap polgan, 35 cьlda 10 kattap polgan, pygy kizizi 372, ooŋ iştinde pizik piliri—142, olarnьn malьnьn azьlь:

mal adь	33 c.	34 c.	35 c.
Iвi malь	2816	2918	3359
Cьlgь malь	192	201	233
Kattьşkaş	3008	3119	3592
Nemeşkeni	—	111	473

Po 36 cьldьn 3 ajga cedir curttan əlgen malь 8, 35 c. kesken sigeni 14 ga polgan. Moon kəərge, malьnьn azьlь eleen sajzьrap turar tur. An tiin talazь-pile 34 cьlda tiin—24.324, kiş—145, 35 cьlda tiin—13.522, kiş—72, əske cyyl aŋ—499. 35 cьlda əlyk tiiŋ xoвar polganь-pile cedimce ap şьdaвaan.

36 cьldьn solun parlalga cagьlgazьn 122 kizi cagaan, moon angьda tus sumuda pir pizik pəlgymy azьldap turar.

Ystynde cyylder-pile kadь cetpes cyylderi paza par, onu moon songaar cok kьlьp alьrda, TAR-nьn 8 tugaar Uluq xuralьnьn ajttььşkьnьn ederip, paza Picce xuraldьŋ 16 tugaar sessiziniŋ toktaalьn poŋtandьrьp kyyssedir coruk eŋ cugula polur tur.

Surgakcьlap coraan Cyldym.

Maldьŋ xoralьq aarьь ulgadьp tur

Uluq-xem kozuununuŋ Tustaq sumuzunuŋ Coza-teeli ьncaar curttap turar arat connuŋ malьnda xoralьq aarьq kederep turar appaardь. Cyl teerge, uluq, picce maldarnьŋ karaa aarьr, kara ətpek əder. Ьlangьja Cozada 6 tugaar arвannьŋ xamaattьlarь Sagьl, Amьr-pidi po 2 kiziniŋ xoj malь səəlgy yjede koncuq əlyp turar. Ol ьşkaş eske-taa eşterniŋ malьndan eleen kogeral poop turar appaardь.

Po tugajьnda pistiŋ arat coŋ, kozuun cerinden mal emcizi corudarьn koncuq kyzep tilep tur-pis.

Şaraj-əol.

Pistiŋ xarььвь

UXK Caattьda „Kəryp coruur"—Namcьl-ooldиŋ aragaccь tugajьn ol cerinde xana solununga pizi.

PXK Kargьda „Xьnap pilir"—andazьnnar cenzirej perdi teeniŋernin uzuru pildinmes tur.

PXK Kəp-səəkte „Cirgilcin"—əlgen malьnьŋ eedin sadьp turar tep cyylyŋnyŋ uzur-utkazь pildinmes, erengej poldu. Paza xural kьlвas arвan targazьn xana solununga pizi.

Tozu kozuununuŋ Xam-sьra sumuzunda „Calвak-xəl"— Ədygende 3 əq azьl alвanga kirişpes tep pizeeniŋerde, ol ulustarnьŋ adь pildinmes poldu.

Revşeriqde Kiвii—pizeen ьrьŋarnьŋ uzuru pildinmes poldu.

Tees-xemde Marccьn-cap—Təŋgyr aşşaktьŋ mal azьlьnga idepkejin, ьnda xana solununga cьrьdap pizi.

Parьn-xmcikte „Coccagaj"—Şi sumuzunuŋ targazь Şygeniŋ samьn pajdalьn pizeeniŋ əjy ertken.

Parьn-xemcikte Xyreş-ool—Kargь sumuzunda cut tugajьn pizeeniŋ əskelerniŋ pizeeni-pile tapkьr poldu.

CXK-da O. Torzu—Xorum-taq sumuzunuda namnьŋ 25 tugaar yyryŋyŋ targazь Kuŋgaa 1 anaj-taa cutka perвeen tep cyylyŋny pizir teerge tapkьr poldu.

Kaa-xemde Cimвii—xamaattьlarnьŋ tuzalamcьzьn pizeeniŋ eş Uвangurnuŋ pizeeni-pile tapkьr tur.

Tees-xemde əərenikci Topcuŋ solun cagaannьŋ solunga yndyrer teerge, 56 kiziden 5-le kizi cagaan polurga, əske əərenikcilerge yleger cok tur-sler.

Xarьssalgalьq redaktor Lyndyp.

Carlal

4 ajnьŋ 10-da Kьzьl-pile kьzьgaar arazьnga maŋnaar maşinnalarnь soksadьr. 4 a. 10-ga cedir maşina polgaş terge-pile coruur yjezi kezeeekkiniŋ 6 şaktan egeleeş, ertteŋginiŋ 9 şakka cedir.

Oruk tuduuşkununuŋ ergelekcizi Kurвatof.